

Het open Huis

Protestantse Kerk

**Kerkblad van de Protestantse
Gemeente Muiden
45e jaargang nr. 6, 26 juni 2020**

We leven in een vreemde tijd met weinig contacten en als die er al zijn dan nog op anderhalve meter. Ook onze gemeente heeft dat ondervonden, geen diensten meer in onze kerk en daardoor ook onze sociale contacten verminderd die we juist zo hard nodig hebben. Daarnaast alle gedoe om de rassendiscriminatie met enorme demonstraties van “Black Lives Matter” voor een beter leven met elkaar zonder discriminatie. Gelukkig mogen we binnenkort beperkt weer kerken en houden we hoop en vertrouwen dat God ons helpt hier weer goed uit te komen.

Zo trof mij het onderstaande gebed van *Ds. Jelle Vonk, Blokzijl*.

Heer, wij bidden dat ons hart mag opengaan
voor U en voor onze medemens.

U schenkt ons vertrouwen
en brengt ons in beweging.

Breng ons dan tot openheid,
wek het beste op wat in ons woont
en bevrijd ons van onze moedeloosheid,
hardheid en onverschilligheid.

Wek in ons mildheid,
aandachtigheid, betrokkenheid,
tederheid en respect
voor al wat leeft en bloeit.

Laat ons schuilen in Uw liefde
en laat ons groeien in Uw licht.
Zo bidden wij in naam van Jezus Messias.

Amen.

Henk ter Beek

Kerkdiensten in de Grote Kerk

Zondag 28 juni, 5 juli en 12 juli is er nog geen kerkdienst

Zondag 19 juli

10.00 uur

kleur: groen

ds. G.J. Hoogterp

collecte: 1. Hogeweyk, Weesp
2. Kerk

Zondag 26 juli

10.00 uur

kleur: groen

ds. G.J. Hoogterp

collecte: 1. Diaconie, gez. Project met Muiderberg
2. Kerk

Zondag 2 augustus

10.00 uur

kleur: groen

ds. L. Rasser uit Amsterdam

collecte: 1. Diaconie, gez. Project met Muiderberg
2. Kerk

Zondag 9 augustus

10.00 uur

kleur: groen

ds. G.J. Hoogterp

collecte: 1. Diaconie, gez. Project met Muiderberg
2. Missionair

Zondag 16 augustus

10.00 uur

kleur: groen

ds. J. Bodisco uit Weesp

collecte: 1. Zending Rwanda
2. Kerk

Autodienst: Volgens de regels van het RIVM en de PKN mag er nog geen autodienst gereden worden.

Bloemendienst:

19 juli: mevr. Meinders

26 juli: fam. Van Leeuwen

2 augustus: fam. Van Meurs

9 augustus: fam. Van den Bos

16 augustus: fam. De Wilde

Ruim 3 maanden YouTube-kerkdiensten

Vanaf zondag 15 maart hebben we vanuit onze Sint Nicolaaskerk videokerkdiensten opgenomen en op zondag online gezet op onze website.

Ons gemeentemotto is 'de lofzang gaande houden'. Dat kon niet op de wijze zoals we dat gewoonlijk doen. Maar we hebben wel de liturgie gaande gehouden met een geweldige flexibiliteit en inzet van een hecht team met als spil Hein van Kooij als cameraman en technicus.

Na het RIVM-verbod op samenkomsten werd al snel een eenvoudige videocamera gekocht en met veel geduld een

toonbare eredienst opgenomen, gemonteerd en via YouTube op internet gezet. Met name de lichtinval van onze kerk maar ook het synchroon laten verlopen van beeld en geluid was niet altijd eenvoudig. Steeds probeerden we wel te variëren, en zeker de paasdienst met trompettist en de pinksterdienst met enkele leden van de cantorij zijn extra goed bekeken. Meestal was de lege kerk het symbolische achtergronddecor. Wisselend traden al onze ouderlingen op als ouderling van dienst en lector. Vaste rollen waren weggelegd voor Koos Damman op het orgel en mijzelf als voorganger. Ik heb het persoonlijk als verrijkend ervaren, deze weliswaar ongewenste maar wel bijzondere continuïteit. Met name de doorgaande lezing van het boek Exodus, over de reis door de woestijn op weg naar de toekomst, met de belofte dat de Heer meegaat, gaf menig verrassend aanknopingspunt van bezinning met referenties naar de actuele werkelijkheid van de coronacrisis. Het lukte steeds om de videodienst binnen het tijdsbestek van een

half uur te doen. Daarom is alles wellicht iets meer to the point. De feedback leert dat dit gewaardeerd wordt.

Hoe was het om in een lege kerk voor te gaan? Deze vraag is mij door velen gesteld. Maar steeds ben ik me er van bewust geweest dat ik me al die 15 zondagen in gedachten verbonden wist met al die betrokken mensen die in al die verschillende thuissituaties meeleefden, meekeken, meebaden en meezongen ook. Een

geweldig besef. Die heb ik zonder enige moeite constant in gedachten kunnen houden. En in werkelijkheid keek ik - zoals te zien op de foto hierboven - naar mijn vaste compagnons Koos en Hein. Daarom heb ik ze voor u ook gefotografeerd, zodat u zich kunt voorstellen wat er zich achter de schermen van een YouTube-kerkdienst afspeelt.

De voorlopig laatste videodienst uit onze kerk was op zondag 21 juni.

De zondagen erna kunt u bijv. kijken naar de kerkdiensten van onze burens, de Kerk aan Zee in Muiderberg of de Laurenskerk in Weesp. Zij hebben een zogenaamde livestream, een dienst die rechtstreeks uitgezonden wordt via internet.

Het ligt in de bedoeling om, wanneer we vanaf 19 juli kunnen starten met de coronaproef-kerkdiensten, te blijven doorgaan met een videoregistratie van de zondagse dienst.

Naast de onlinekerkdiensten hebben we al die tot nu toe 15 zondagen ook een korte nieuwsbrief uitgegeven. Met een muisklik gaat die op zaterdagmorgen naar ruim 40 e-mailadressen. Daarnaast drukt Arie Eggebeen er een aantal op papier af die vervolgens worden verspreid, de meeste door Henny Vedder. Op deze wijze blijven we ook door tastbaar nieuws met elkaar verbonden.

Uitkijken naar anderhalve-meter-kerkdienst

Als de coronamaatregelen voor kerkdiensten zijn versoepeld, mogen wij elkaar weer als gemeente in ons kerkgebouw

ontmoeten. De planning is om daarmee te starten op zondag 19 juli a.s. Veel dingen zullen helaas niet mogelijk zijn, zoals het vervoer van de autodienst, het samen zingen en het koffiedrinken na afloop. Maar dan denk ik aan het Friese gezegde: 'As it net kin sa as it mat, dan mat it mar sa as it kin'. Oftewel: roeien met de riemen die je hebt, niet kijken naar het half lege, maar naar het half volle glas. De vreugde om samen te komen zal voor de meesten van ons hopelijk zwaarder wegen dan de noodzakelijke beperkingen. We zullen ook afstand moeten houden van elkaar en mogen elkaar geen hand geven. Uiteraard mogen mensen van een gezamenlijke huishouding wel naast elkaar zitten in de kerk. Voorlopig beginnen we.

Alles zal wel gereguleerd en ordelijk moeten plaatsvinden. Daarvoor zal een kleine werkgroep een gebruiksplan schrijven. Houd onze website in de gaten, daar zal steeds de actuele info staan.

Naast de kerkdiensten zijn er natuurlijk nog veel meer andere activiteiten die ook geen doorgang kunnen vinden. De zaterdag-openstelling van onze kerk, de concerten, de open deur gespreksgroep en de maaltijden van Andermaal, alhoewel voor deze laatste groep gezinspeeld wordt op een koffiealternatief binnenkort. Ook hiervoor zullen we moeten nadenken over een protocol. Op de uitgestelde gemeentevergadering zal dit ook aan de orde komen.

Gemeentevergadering 23 augustus

In mei kon de geplande jaarlijkse gemeentevergadering niet doorgaan. Inmiddels is het jaarverslag klaar en mogen we ook weer samenkomen. Daarom willen we de jaarlijkse gemeentevergadering nu houden op zondag 23 augustus meteen na de kerkdienst. De contactpersonen zullen het jaarverslag binnenkort bij alle geregistreerde gemeenteleden bezorgen. Het geeft een prachtig palet van al onze activiteiten. Het doet ons ook beseffen hoe betrekkelijk deze zijn, nu veel ineens in een ander licht kwam te staan. Ik kijk uit naar deze gemeentevergadering omdat we niet alleen vanuit het jaarverslag maar ook vanuit de ervaringen in de coronatijd samen mogen reflecteren op ons gemeente zijn.

Wel en wee

De coronatijd heeft verschillende gevolgen binnen onze gemeente. Zeker voor degenen van ons die in een zorgcentrum wonen. Maar

ook voor de familie en naasten, die lang niet of beperkt op bezoek konden komen is deze tijd onvergetelijk. Daarnaast is een aantal gemeenteleden van ons zelf werkzaam in de zorg, met alle ingrijpende ervaringen en risico's van dien. Sommigen van ons hadden in deze periode zelf zorg nodig en moesten naar het ziekenhuis voor een behandeling, ingreep of onderzoek. Daarnaast was er de nodige impact op school en werk. Plus de ervaring, vooral voor al degenen van ons die in hun thuissituatie alleen leven, om het vol te houden. Kortom, vanuit allerlei verschillende invalshoeken was en is dit voor velen een bijzondere tijd, met centraal daarin het verlangen om gezond te blijven en moed te houden. Die hoop blijft in de zomer en ik wens iedereen toe dat we daarbij de kracht van Gods Geest mogen ontvangen die ieder van ons in de eigen specifieke situatie nodig heeft.

Zomergroet

De coronaperiode begon midden in de veertigdagentijd.

Nu is het zomer. Het weer nodigt ons uit om naar buiten te gaan.

Hopelijk lukt dat ook met in achtneming van alle voorzichtigheid.

Daarom voor u allen een hartelijke zomergroet,

ds. Gerben Hoogterp

Gebruik Grote of Sint Nicolaas kerk vanaf 1 juli 2020 in coronatijd. Er is een groep samengesteld van 3 personen uit de kerkenraad, 1 uit de gemeente en 2 uit de activiteitencommissie, om gezamenlijk tot een gebruiksplan te komen, om het gebruik van onze kerk zo goed en vertrouwd mogelijk in goede banen te leiden. Dit plan zal vanaf 1 juli voor onze kerk toepasbaar zijn. Eerder heeft geen zin omdat we pas 19 juli onze eerste dienst houden en we dan onder de 1 juli regeling van de overheid vallen, waarin bijeenkomsten tot 100 personen zijn toegestaan, mits de anderhalve-meter-regel wordt toegepast. Dit betekent dat er ongeveer 40 personen, buiten dienstdoende personen, gebruik kunnen maken van onze kerk. Dat zal waarschijnlijk ook wel voldoende zijn voor de kerkdiensten. Voor andere activiteiten geeft dat meer problemen. De activiteitencommissie zal verder moeten uitzoeken wat voor mogelijkheden er voor hen inzitten.

Via onze website en nieuwsbrieven houden we u op de hoogte.

Henk ter Beek

Kerkenraad

De kerkenraad vergaderde op 12 mei 2020 digitaal. De richtlijnen van de overheid over de openstelling van de kerken vanaf 1 juli werden uitgebreid besproken. Er zal binnenkort een protocol over de nieuwe kerkregels toegezonden worden vanuit de classis Noord-Holland. Er staat al 2 jaar geen vlag op de kerktoren met Koningsdag en daarom is er al een vraag naar de Gemeente gestuurd. Ook de stadsraad gaat zich er mee bemoeien. Inmiddels is de toegang tot Rehoboth klaar en de moeite waard om te bewonderen. Het was een korte vergadering, maar wel vruchtbaar.

De kerkenraad vergaderde op 9 juni 2020. Via de nieuwe toegang tot Rehoboth en met 1½ meter afstand, elk achter een eigen tafel, was het goed om weer fysiek met elkaar aanwezig te zijn. Na de bezinning werd de agenda gevolgd. De jaarverslagen 2019 worden afgedrukt en zullen bij u bezorgd worden. De jaarvergadering kan pas gepland worden wanneer we weer kunnen samenkomen in onze kerk. Op dit moment streven we naar zondag 23 augustus, na de kerkdienst.

Dominee Jonkers van Muiderberg zal afscheid nemen in augustus. Zij heeft een beroep naar Amsterdam-Zuidoost aangenomen. De nieuwe predikant in Weesp zal in juni haar werkzaamheden beginnen en in september worden bevestigd. Tijdens de vakantie van onze eigen predikant zullen de predikanten van Muiderberg en Weesp hem vervangen.

De nieuwsbrieven zal Emmy Janssen tijdelijk overnemen. De twee scenario's van de bouwplannen van de kerk worden nader onderzocht. Al vanaf 15 maart is er geen kerkdienst meer in onze kerk geweest. Het protocol met de nieuwe gebruiksregels en afspraken is uitgebreid besproken. Een en ander moet nog uitgewerkt worden voor het gebruik van ons kerkgebouw en er zijn mensen nodig om dit uit te voeren. Als u zich hiervoor spontaan wilt melden, bent u van harte welkom. Voor meer informatie over het protocol verwijs ik u naar de link in de nieuwsbrief van 16 mei jl. Door degenen die gebruik willen maken van Rehoboth zullen ook regels in acht genomen moeten worden. De planning voor het winterseizoen zal t.z.t. bekend worden gemaakt.

Mariejanne de Waart.

Diaconie

We hebben nu 3 maanden corona achter de rug en het is nog steeds oppassen en denken aan de 1,5 meter. Hopelijk gaat de kerk open op 19 juli en kunnen we elkaar weer ontmoeten. Als diaconie hebben we de afgelopen periode niet kunnen collecteren. Maar als u een gift wil geven, kan dat via het rekeningnummer NL14RABO0343150107 t.n.v. Diaconie Protestantse Gemeente te Muiden.

Collecte 5 juli Binnenlands Diaconaat

Vakantiepret voor kinderen in armoede

Armoede onder kinderen is een groot probleem in Nederland. Eén op de negen kinderen groeit op in armoede, dat zijn er twee per klas. Dat moet anders. Daarom ondersteunt Kerk in Actie diaconieën in hun werk voor kinderen in armoede, met advies en informatie. Ook brengen we diakenen met elkaar in contact, zodat ze van elkaar kunnen leren: via Actie Vakantietas, met rugzakjes die ze kunnen vullen met leuke zomerspulletjes, zodat kinderen de lange zomervakantie door kunnen komen.

De verpleeghuizen Naarderheem en Hogeweyk krijgen ook onze aandacht. In de afgelopen periode van het coronavirus was alles gesloten, en was het niet mogelijk om bezoek te ontvangen. Gelukkig wordt alles nu iets soepeler en mag de familie weer op bezoek komen.

Op 12 en 19 juli zijn de collecten bestemd voor deze verpleeghuizen.

Collecte 16 augustus Zending Rwanda

Kerk een plek van hoop, hulp en verzoening

De Presbyteriaanse kerk in Rwanda heeft bijzondere aandacht voor jongeren, armen en slachtoffers van de genocide. De kerk betreft jongeren actief bij het gemeentelven en geeft hen een eigen plek in de kerk. Ook krijgen zij begeleiding bij de uitdagingen in hun dagelijks leven, zoals werkeloosheid, armoede en geweld. Ze krijgen training om hun talenten te versterken. Ze leren nieuwe landbouwmethoden om hun levensomstandigheden te kunnen verbeteren. Voor daders en slachtoffers van de genocide

organiseert de kerk zogenaamde “Lichtgroepen” waarin ze leren om met elkaar te kunnen samenleven.

Collecten 26 juli en 2 en 9 augustus zijn bestemd voor ons gezamenlijk project met Muiderberg. Stichting Wilde Ganzen / IKON IBAN:NL53INGB0000040000

Schoon drinkwater en toiletten voor een heel dorp in Kenia.

De 1500 inwoners hebben geen toegang tot schoon drinkwater. Behalve één persoon in een dorp verderop: Philip Kahindi Kadenge heeft zes jaar gespaard om bij zijn eigen huis een waterput en een watertank aan te kunnen leggen. Hij gunt de mensen in zijn eigen omgeving ook dit gemak. Dan hoeven ze niet meer kilometers te lopen en het zou de hygiëne ook een stuk verbeteren.

Kleine bijdrage voor onderhoud.

De inwoners van Hyomo Maweni en Roka Maweni zijn arm. Het gebied waar ze wonen is droog en ze zijn grotendeels afhankelijk van de landbouw. De werkeloosheid is erg hoog.

Toch moeten ze straks een klein bedrag betalen voor het gebruik van het water. Daarmee kunnen de put en de pomp onderhouden worden.

Schoon drinkwater en een toilet willen we toch allemaal? Help de bewoners van Hyomi, Maweni en Roko Maweni, om dit ook te krijgen.

Het zomerbloemetje hebben we op 2 augustus gepland. Hoe het allemaal zal gaan dat is onzeker, maar we doen ons best. Tegen die tijd is de kerk weer open en we hopen dat er voldoende vrijwilligers zijn om ze bij de desbetreffende personen te bezorgen.

Namens de diaconie willen we alle collecten bij u aanbevelen. Ook als u niet naar de kerk kunt gaan, er is altijd een mogelijkheid om iets te doneren.

Met een hartelijke groet van Geeske Nauta en Jitty Meinders.

Protestantse Gemeente Muiden

Grote of Sint Nicolaaskerk Kerkstraat 3, 1398 AJ Muiden

Vergadergebouw Rehoboth Kloosterstraat 6

Predikant ds. G.J. Hoogterp
De Pauw 1, 1398 CT, tel. 769042
e-mail: ghoogterp@grotekerkmuiden.nl

**Kerkenraad
Voorzitter** mevr. E.W. Janssen-Stam
Burg.de Raadsingel 8, 1398 BE, tel. 261912
e-mail: voorzitter@grotekerkmuiden.nl

Secretaris mevr. M. de Waart
De Lange Gangh 20, 1398 CX, tel. 261279
e-mail: secretaris@grotekerkmuiden.nl

Postadres kerkenraad Kloosterstraat 6, 1398 AM, Muiden

**Diaconie
Voorzitter** mevr. J.H. Meinders-Rodenburg
De Lange Gangh 13, 1398 CV, tel. 261790
e-mail: diaconie@grotekerkmuiden.nl

**College van Kerkrentmeesters
Voorzitter** H. ter Beek
Het Hert 10, 1398 EJ, tel. 263411
e-mail: cvk@grotekerkmuiden.nl

Penningmeester R. van Meurs
De Pauw 5, 1398 CT, tel. 0627330832
e-mail: penningmeester@grotekerkmuiden.nl

Website www.grotekerkmuiden.nl

Activiteitencommissie secretariaat: mevr. A. van Capelle-Goor
Amersfoortsestraatweg 69-B14, 1403 AP Bussum
e-mail: acgrotekerkmuiden@gmail.com
Voor informatie over gebruik van de Grote Kerk:
tel.0294 264298 (b.g.g.: 0294 263398 of 06-27330832)

Rekeningnummers

Kerk **NL20RABO0343150484** t.n.v. Protestantse Gemeente te Muiden
NL66INGB0000225618 t.n.v. Protestantse Gemeente te Muiden
Diaconie **NL14RABO0343150107** t.n.v. Diaconie Protestantse Gemeente te Muiden
Zending **NL38RABO0343154234** t.n.v. Zending Protestantse Gemeente te Muiden
Activiteitencommissie **NL73RABO0157098486** t.n.v. Activiteitencommissie Grote kerk te Muiden
Het Open Huis **NL61RABO0157017222** t.n.v. Kerkblad Het Open Huis, Muiden

Drukwerk kopij e-mail: drukwerk@grotekerk@gmail.com

Abonnementenadministratie: mevr. M. Eggebeen-de Haan
Vondelstraat 20, 1398 XL, tel. 0294 263427,
e-mail: kerkbladgrotekerk@gmail.com
jaarabonnement € 12,50
postabonnement (incl. frankeerkosten) € 20,-

Inleveren kopij voor het volgende kerkblad bij: mevr. M. Eggebeen-de Haan
kerkbladgrotekerk@gmail.com

uiterlijk donderdag 13 augustus 2020

Een bloemengroet ging naar:

- 5 – 4 fam. D. Mansvelder
dhr. N. Elenbaas
- 12 – 4 mevr. J. van den Hoven-Scholten
- 19 – 4 mevr. N. Schipper-Olree
- 26 – 4 dhr. H. van Kooij
- 3 – 5 mevr. M. de Waart
dhr. T. Mansvelder
- 10 – 5 fam. C. van den Bosch-Meijer
- 17 – 5 mevr. M. van Kooij-van Eikeren
- 24 – 5 dhr. F. Schregardus
- 31 – 5 fam. H. van Galen-de Lange
- 7 – 6 fam. D. Rozendaal-Wever
- 14 – 6 fam. L. ter Beek-de Jong

Bedankjes

Hartelijk bedankt voor die prachtige bos pioenrozen die Gré van den Bos bij ons kwam brengen namens de Kerk, we genieten er erg van.

Hartelijke groet, Leen en Stien ter Beek.

Alweer bedankt voor de bloemen.

In de week van 6 juni mochten wij wederom bloemen ontvangen.

Afgelopen tijd gaat het goed.

We hadden besloten geen chemo meer te nemen daar ik er erg last van had. Nu bid ik veel om genezing.

Hartelijk dank namens mijn vrouw Ingrid en mij.

Dick Rozendaal

Levensstijl en persoonlijke verantwoordelijkheid (2)

Eetgewoonten

Waar is de Hollandse pot gebleven? In het overgrote deel van de restaurants hebben lokale gerechten plaats gemaakt voor een internationale keuken. Ook in de huiselijke kring verdwijnen draadjesvlees, stampot, jachtschotel en wentelteefjes langzaam maar zeker van het menu. In de moderne wereld, waarin bedrijvigheid dag en nacht doorgaat, hebben mensen steeds minder tijd om zelf te koken. Het traditionele gezin waarin de 'heer des huizes' de kost verdient en de 'huisvrouw' de kinderen opvoedt, behoort tot het verleden.

Moderne mensen leven in verschillende verbanden met elkaar samen. Partners die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van kinderen treden vaak als 'tweeverdieners' naar buiten. De moderne levensstijl brengt hoge kosten met zich mee en vraagt doorgaans om twee inkomens. Bij tweeverdieners met kinderen zijn gezamenlijke maaltijden niet vanzelfsprekend. Het ontbijt staat meestal onder tijdsdruk of wordt op verschillende tijden genuttigd. Het middageten vindt plaats op de werkplek, op school, of wordt 'versnackt'. In het gunstigste geval is het avondeten de enige gelegenheid om samen te eten. Voor langdurig koken ontbreekt vaak de tijd en of de energie. Voor opvoeders met een drukke baan bieden 'kant-en-klaarmaaltijden' en de magnetron uitkomst. De avondmaaltijd heeft als sociaal gebeuren aan betekenis ingeboet. In de moderne huiskamer is een eettafel niet langer vanzelfsprekend. Als alternatief wordt het avondeten op de bank voor de TV genuttigd, al dan niet verstoord door het niet aflatende appèl van de mobiele telefoon.

Het ontstaan van een 24 uren economie is mede mogelijk geworden door de wereldwijde opkomst van de fastfoodindustrie. Wereldleider van deze lucratieve industrie is McDonald's. Andere fastfoodgiganten zijn Kentucky Fried Chicken, Subway, Pizza Hut en Burger King.

Overal waar mensen samenkomen wordt fastfood aangeboden. In winkelcentra, op stations, in bioscopen, in pretparken, bij tankstations. De verspreiding van het aanbod van fastfood heeft bijgedragen tot grote veranderingen in traditionele eetpatronen. In alle steden kan op bijna ieder uur van de dag

en de nacht gegeten worden. Ontbijt, middag- en avondeten worden aangevuld met snacks of tussendoortjes. Ook de wijze waarop gegeten wordt is aan verandering onderhevig. Traditioneel wordt in de westerse cultuur met bestek en borden aan tafel gegeten. Hamburgers, frites, frikandellen, kroketten worden uit het vuistje en op iedere plek gegeten. Als altijd en overal gegeten kan worden, neemt ook de vraag toe. De horeca speelt hier adequaat op in door het aanbieden van 'all you can eat!'

Waarom moeten we ons druk maken over moderne voedingspatronen? Wat maakt het uit of ik een plofkip of een kiloknaller uit de schappen haal? In hun totaliteit staan onze boodschappen in direct verband met grootschalige vleesproductie en het uitbreken van epidemische veeziekten. De afgelopen jaren hebben de gekkekoeienziekte, de vogelgriep, de varkenspest en de Q-koorts geleid tot het ruimen van miljoenen dieren. Bovendien dreigt altijd het gevaar dat virussen van dieren op de mens worden overgedragen. De wereldwijde uitbraak van het coronavirus laat de rampzalige gevolgen zien van een dergelijke pandemie.

Er zijn nog andere gezondheidsrisico's. Fastfood, 'snacken', het verorberen van calorierijke tussendoortjes, het eten van steeds grotere porties leidt tot overgewicht in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Obesitas kan diabetes veroorzaken. Het verhoogt de bloeddruk en het cholesterolgehalte. Deze factoren vergroten de kans op hart- en vaatziekten. In een ruimer verband hebben voedingspatronen een belangrijke invloed op het milieu. De ecologische prijs van vleesproductie is hoog. Grootschalige vleesproductie draagt bij tot uitstoot van broeikasgassen, een hoog watergebruik en het verdwijnen van het regenwoud.

Tenslotte hebben eetpatronen een maatschappelijke betekenis. Volgens de dichter Homerus is de eettafel (en het echtelijke bed) een plek die zich bij uitstek leent voor het uitwisselen van gedachten en ervaringen. Socrates ziet het feestmaal als een unieke gelegenheid om over filosofische onderwerpen van gedachten te wisselen. Van Luther zijn tafelgesprekken bewaard gebleven. Onverschilligheid ten aanzien van

gezamenlijke maaltijden draagt bij tot een vervlakking van omgangsvormen en communicatie.

Arendt en Bonhoeffer over de *animal laborans* en de tafelgemeenschap van Jezus.

Hannah Arendt heeft gewezen op het onverzadigbare karakter van de moderne samenleving. Waar komt die niet aflatende behoefte om te consumeren vandaan? Volgens haar draait sinds de industriële revolutie het sociaal economische leven om arbeid. Door de eeuwen heen is arbeid beschouwd als een activiteit die gericht is op het in stand houden van het leven in materiële zin. Het zorgdragen voor de basisbehoeften van het lichamelijke leven gaat altijd door. Het houdt nooit op, het is cyclisch van aard. Arbeid en lichamelijk leven vormen een kringloop. Tijdens de industriële revolutie wordt arbeid gemechaniseerd. De cyclische aard van de arbeid wordt oneindig vergroot en versterkt. Gemechaniseerde productie en menselijke consumptie vormen een cirkelgang. Zowel de productie als de consumptie hebben de neiging deze cirkelgang aan te jagen. Als gevolg van het kapitalistische streven naar winst krijgt productie een ingebouwde neiging om te accelereren. Ook de consument jaagt de productie aan. Consumptie leidt namelijk nooit tot duurzame bevrediging, maar roept altijd de behoefte op om opnieuw te consumeren.

Om het consumptieve karakter van de moderne samenleving te typeren gebruikt Arendt een beeldspraak. De geïndustrialiseerde wereld staat in het teken van de *animal laborans*, het arbeidende dier. Deze beeldspraak van het

arbeidende, zwoegende dier brengt het verslindende karakter van productie en consumptie treffend in beeld. Animal laborans wordt als veelvraat zichtbaar in de niet aflatende bedrijvigheid van industriële regio's en containerhavens. Zijn stempel staat op geplande slijtage, wegwerpartikelen en plastic soep. Nergens toont de veelvraat zijn onverzadigbare aard zozeer als op de reclameborden van ontelbare fastfood gelegenheden. Is het nog mogelijk om de *animal laborans* in de moderne samenleving terug te dringen? Door onze eetgewoonten aan te passen? Wat maakt het uit? Het is verleidelijk de schouders op te halen over gezondheidsrisico's en milieuaspecten van onze levensstijl. Toch kunnen keuzes van bewuste consumenten in hun totaliteit grote veranderingen teweeg brengen in het consumentengedrag.

Wie zijn persoonlijke levensstijl in christelijke zin wil laten inspireren, vindt een boeiende gedachte bij Bonhoeffer. In het Duitsland van zijn tijd bestond nog geen fastfood industrie die een 24 uren economie faciliteerde. Hij stond dan ook niet stil bij de vraag in hoeverre de mens verantwoordelijk is voor zijn eetpatronen. Wel schreef hij over de betekenis van de tafelgemeenschap van Jezus. Deze kent drie vormen: de dagelijkse maaltijd, de gemeenschap van het Heilig Avondmaal en de maaltijd in het koninkrijk van God. In de schaduw van voedselschaarste als gevolg van overstromingen, droogte en verspilling krijgt zijn visie op de dagelijkse maaltijd een actuele betekenis. Christenen brengen bij de dagelijkse maaltijd hun dankbaarheid tot uitdrukking voor de goede gaven van het leven. Zij danken God voor het voedsel. Maar nu komt het! Bonhoeffer benadrukt dat we *ons* dagelijks brood eten. Niet het *mijne*! Wij delen ons brood.

In dat besef zijn we niet alleen geestelijk, maar met ons hele aardse bestaan met elkaar verbonden. 'Niemand mag honger lijden, zolang de ander brood heeft. Zolang we ons brood gemeenschappelijk eten, zullen we ook aan het minste genoeg hebben. Pas wanneer iemand zijn brood voor zichzelf wil houden, begint de honger.' De bereidheid om te delen is niet alleen een probaat middel tegen de vervlakking van onze eetgewoonten. Het werkt ook als meditatief moment in de wereld van de *animal laborans*.

BP